

အဂ္ဂဝံသ၊ အရှင် (အေဒီ ၁၆၇-၁၂၀၂) သဒ္ဒန်တိကျမ်းပြုဆရာတော်

သဒ္ဒန်တိသည် မြန်မာနိုင်ငံမှသီရိလင်္ကာသို့ပေးသည့် ပထမဆုံးသော တို့ပြန်လက်ဆောင်ဖြစ်သည်ဟု 'မြန်မာနိုင်ငံပါဠိစာပေသမိုင်း'ကျမ်းကို ရေးသားခဲ့သူ အင်္ဂလိပ်အမျိုးသမီး ပါဠိပညာရှင် အမ်အိတ်ချ်ဘုဒ် (M.H. Bode)က ဆိုခဲ့သည်။ သဒ္ဒန်တိကား အထူးသဖြင့် သီဟိုဠ်နှင့် ဥရောပတိုက်တွင် ထင်ရှားသည့် ကမ္ဘာကျော်ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းကြီးဖြစ်သည်။ ပါဠိတိပိဋကဋ္ဌတွေ့ရသည့် ပါဠိဘာသာဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ရှင်းပြသည့် ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းဖြစ်သည်။

ကျမ်းစာရေးပြီး၍ နှစ်အနည်းငယ်ကြာပြီးနောက် သဒ္ဒန်တိစာတော်မူမိတ္တူတစ်စောင် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၊ အနုရာဓပုရမြို့ရှိ ထင်ရှားလှသော မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်သို့ ဆောင်ယူလာခဲ့ရာ သီဟိုဠ်ရဟန်းတော်များက ဝမ်းမြောက်စွာ ကြိုဆိုကြလျက် သီဟိုဠ်ပညာရှင်များ ရေးသားသည့် သဒ္ဒါကျမ်းအားလုံးထက် သာလွန်ကောင်းမွန်သည်ဟု ချီးမွမ်းကြသည်။ သဒ္ဒန်တိသည် ထိုခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပါဠိဘာသာကျမ်းကျင်မှုကို ကျော်ကြားစေပြီး ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်မှာ ယနေ့တိုင်ကျော်ကြားဆဲလည်း ဖြစ်သည်။ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် ဤကျမ်းသည် ကမ္ဘာ့ယနုဗျာကရဏ နောက်သို့လိုက်၍ ရေးသားသည်။ ဤကျမ်းကို ယနေ့တိုင် ပါဠိဘာသာဂန္ထဝင်ကျမ်းအဖြစ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဆဲဖြစ်သည်။ ယင်းသဒ္ဒါကျမ်းသည် ပါဠိပိဋကတ်ကို အခြေခံသည်။ အခန်း ၂၅-ခန်းရှိပြီး ပဒမာလာ၊ ဓာတုမာလာ၊ သုတ္တမာလာဟူ၍ အပိုင်းသုံးပိုင်းပါသည်။ ဓာတုမာလာ၌ ကျမ်းပြုဆရာက ပါဠိပုံစံများကို သက္ကတနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပြထားသည်မှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။

ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်

ပုဂံခေတ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပရိယတ္တိကျမ်းကျင်နှံ့စပ်သည့် မထေရ်ကျော်သုံးပါး ပေါ်ထွန်းခဲ့ဖူးသည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ၊ (၂) အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတနှင့် (၃) အရှင်အဂ္ဂဝံသတို့ဖြစ်သည်။

ထိုတွင် အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် သဒ္ဒန်တိကိုရေးသည်။ အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတကား 'လောကုပ္ပတ္တိပကာသနီ' အမည်ရှိ ကျမ်းကို ရေးသားခဲ့ကြောင်း အဆိုရှိသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းကျမ်းပုံနှိပ်မှုကို မတွေ့ဖူးချေ။ ထိုဖော်ပြပါ မထေရ်သုံး ပါးတို့၏ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုကို သဒ္ဒန်တိကျမ်းနိဂုံး၌ အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြသည် 'သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို အရိမဒ္ဒနပုရမည်သော ပုဂံမြို့နေ အရှင်အဂ္ဂဝံသမထေရ် စီရင်သည်။ ထို

အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတ၏တူ (နှမသား) ဖြစ်သည်။ ထိုတူနှင့် ဦးရီး (အရှင်အဂ္ဂဝံသနှင့်အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတ) တို့ နှစ်ပါးလုံးသည် အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ၏ ဥပဇ္ဈာယ်ယူတပည့်များဖြစ်ကြသည်။

အထက်ပါဖော်ပြချက်အရ အတိအကျဆိုနိုင်သည်မှာ သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို မြန်မာနိုင်ငံ၊ ပုဂံမြို့၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သည့် အရှင်အဂ္ဂဝံသ ရေးသားသည်ဟုဖြစ်သည်။

ဂန္ထဝင်ကျမ်းအလိုအရ အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် ဇေယျဒီပ (အနိယကိုဆိုလိုသည်)တိုင်းသားဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ ပါဠိစာပေထွန်းကားရာ ပုဂံအထက်နားအနီး မြောက်ပိုင်း ကုန်းမြင့်ဒေသရှိ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌ နေထိုင်ခဲ့သူများတွင် ပါဝင်သည်ဟု ဆိုသည်။

ကျမ်းပြုခေတ်

အခြားသော ပုဂံခေတ်ပေါ်ကျမ်းများကဲ့သို့ပင် သဒ္ဒန်တိကျမ်း၌လည်း ကျမ်းပြီးနှစ်ကို အတိအကျ ဖော်မပြခဲ့သဖြင့် အရှင်အဂ္ဂဝံသတို့ ပေါ်ပေါက်ရာခေတ်ကို သေချာစွာမသိရဘဲ ခန့်မှန်းချက်မျှကိုသာ လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ သဒ္ဒန်တိပေါ်ပေါက်ရာခေတ်နှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာ့သာသနာဝင်ကျမ်းများဖြစ်သည့် သာသနာလင်္ကာရစာတမ်းနှင့် သာသနဝံသပုဒ်ဝိကာကျမ်းများ၌ 'သာသနာသက္ကရာဇ် ၁၆၉၇-ခုနှစ်၊ မြန်မာ ၅၁၅-ခုနှစ် (အေဒီ ၁၁၅၃)တွင် ပိဋကတ်သုံးပုံ၏ အခြေပါဒ်ဖြစ်သော သဒ္ဒါနည်းနာနယ၌ လိမ္မာစေခြင်းငှာ ပိဋကတ်သုံးပုံကို အကုန်နီးနှောရှာဖွေ၍ ပုဂံအရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတမထေရ်က သဒ္ဒန်တိကျမ်းကိုပြုစုသည်' (စာ-၁၁၈)ဟု သဒ္ဒန်တိပဏာ၌ဖော်ပြသောဂါထာကို ကိုးကား၍ ပြဆိုသည်။

ဖော်ပြပါအဆိုကိုပင် အနောက်တိုင်း ပါဠိပညာရှင်များဖြစ်ကြသည့် Bode(PLB- p 16)၊ Geiger (PLL p. 55) နှင့် သီရိလင်္ကာပါဠိစာပေသမိုင်းဆရာ Dr. Malalasekera (PLC p. 185) တို့ကလည်း ထောက်ခံတင်ပြကြသည်။

သို့ရာတွင် ဖော်ပြပါဂါထာကို လက်ရှိသဒ္ဒန်တိ စာကိုယ်မဏာမ၌ မတွေ့ရဘဲရှိသည်။ တွေ့ရှိရသောဂါထာများတွင် ကျမ်းပြုခုနှစ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဖော်ပြချက်မပါရှိပေ။ တွေ့ရသမျှ သဒ္ဒန်တိကျမ်းစာမူအားလုံးတွင် ဖော်ပြပါဂါထာပျက်ဆုံးနေဟန်ရှိပြီး ယခုတွေ့ရှိရသည့်ဂါထာ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ-

'သဒ္ဒလက္ခဏာကို သိလိုသူများသည် ပညာရှိများ အတွက် ကျွန်ုပ် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်စွာ ရေးသားမည်ဖြစ်သည့် သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို သင်ယူသင့်ပါသည်'ဟုဖြစ်သည်။ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း၌ ဖော်ပြထားသည့် တိကျရက်စွဲပါသည့် ဂါထာကို အခြားသောသုတေသီများလည်း မသိနိုင်ကြသေးပေ။ ထို့ကြောင့် သာသနာလင်္ကာရနှင့် သာသနဝံသတို့ အဆိုမှာ မခိုင်လုံသေးဟု မှတ်ယူသင့်သည်။

လှေသင်းအတွင်းဝန်၏ ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီကျမ်း၌မူ သဒ္ဒန်တိကျမ်းကို ကျွဲစွာမင်းလက်ထက်၌ စီရင်ကြောင်း

° Pali Literature of Burma, p. 16-17

ဆိုသည်။^၂ ယင်းအဆိုသည် ပိဋကတ်တော်သမိုင်း^၃ အဆိုကို ကိုးကား၍ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါနှစ်ကျမ်း လုံး၌ အခြားခိုင်လုံသော အထောက်အထား ဖော်ပြချက်များ မပါရှိပေ။

သို့ရာတွင် ထိုနှစ်ကျမ်း၏အဆိုကို အရှင်သီရိသောဘန မထေရ်စီရင်သည် **‘မဟာဒွါရနိကာယသာသနဝံသဒီပနီ’** ကျမ်းက ခိုင်လုံသော အထောက်အထားဖြင့် ထောက်ခံထား သည်။ ယင်းကျမ်းတွင် ပုဂံမြို့ သရပါတံခါး အနောက်ဖက်၌ ဂူနှင့်ရှိသော မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတစေတီကျောက်စာကို ကိုးကား ထားသည်။ ယင်းကျောက်စာကို မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ၏ တပည့် ကြီး အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတက ရေးထိုးခဲ့သည်။

ယင်းကျောက်စာအဆိုအရ အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ မထေရ်သည် သက်တော် ၃၇-နှစ်တွင် ဗုဒ္ဓဂယာ၊ မဟာ ဗောဓိသို့ ကြွတော်မူသည်။ ၎င်းမှအပြန် ခရီးတစ်ဝက် အရောက် သာသနာနှစ် ၁၇၁၇-ခုနှစ်၊ ကောဇာ ၅၂၅-ခုနှစ်၊ တပေါင်းလဆုတ် ၃-ရက်၊ အင်္ဂါနေ့ အရုဏ်မတက်မီ ပျံလွန် တော်မူ၏ဟုဆိုသည်။ ယင်းမှာ အေဒီ ၁၁၇၄-ဖြစ်သည်။

ယင်းကျောက်စာ၌ ဆက်လက်ဖော်ပြသည်မှာ ‘အရှင် မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ၏ ရုပ်ကလာပ်ကို သင်္ဂြိုဟ်သည့်နေရာ၌ စေတီတစ်ဆူတည်ပြီး၊ ၂-နှစ်ကြာပြီးနောက် ထိုမထေရ်၏ သပိတ်နှင့် သင်္ကန်းများကို ဂူဘုရားတစ်ခု၌ တပည့်ဖြစ်သူ အဂ္ဂပဏ္ဍိတအရှင်မြတ်က ဌာပနာထားခဲ့သည်။ ယင်း အဂ္ဂ ပဏ္ဍိတအရှင်မြတ်သည် သာသနာ ၁၇၃၁၊ မြန်မာ-၅၄၉ (အေဒီ ၁၁၈၈)တွင် ပျံလွန်တော်မူသည်’ ဟုဖြစ်သည်။

ယင်းကျောက်စာပါ ဖော်ပြချက်ကို ကိုးကားပြီး မဟာ ဒွါရနိကာယသာသနဝံသဒီပနီကျမ်းပြု အရှင်သီရိသောဘန မထေရ်က အောက်ပါအတိုင်း ငြင်းဆိုထားသည် ‘အကယ်၍ ဗုဒ္ဓဂယာဘုရားဖူးသူ အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတသည် ပျံလွန် တော်မူချိန် သာသနာနှစ် ၁၇၁၇ (အေဒီ ၁၁၇၄) တွင် အသက် ၃၇-နှစ်သာရှိသေးပါလျှင် ထိုအချိန်က သူတပည့် ဖြစ်သူ အဂ္ဂပဏ္ဍိတသည်ရဟန်း တစ်ပါးအနေဖြင့် သိက္ခာ ဘယ်လောက်ရှိပြီနည်း။ ရဟန်းသိက္ခာ ၇-ဝါ သို့မဟုတ် အသက် ၂၇-နှစ်ရှိပြီဟုဆိုလျှင် သူ၏တူဖြစ်သူ အရှင်အဂ္ဂ ဝံသ အသက်မည်မျှရှိနိုင်မည်နည်း။ သာသနာလင်္ကာရတွင် ပြဆိုသည့်အတိုင်း အေဒီ ၁၁၅၃ တွင် သူ (အရှင်အဂ္ဂဝံသ) သဒ္ဓနီတိကျမ်းကို ရေးသားနိုင်ပါမည်လော။ သို့ဖြစ်၍ ဝေါ ဟာရလီနတ္ထဒီပနီနှင့် ပိဋကတ်တော်သမိုင်းတို့၌ ဖော်ပြသည့် အတိုင်း ကျစွာမင်းလက်ထက် (အေဒီ ၁၂၃၄-၅၀) တွင် သဒ္ဓနီတိကျမ်းကို ရေးသားကြောင်း ယူဆထားသည်။^၄

ယင်းသို့ဖြင့် သဒ္ဓနီတိရေးသားသည့် ခုနှစ်နှင့်ပတ်သက် ၍ အယူအဆနှစ်မျိုး ဖြစ်နေသည်။ ယင်းတို့မှာ -

၁) အလောင်းစည်သူမင်း (အေဒီ ၁၁၁၇-၆၇) လက် ထက် အေဒီ ၁၁၅၃-တွင် ရေးသားသည် သို့မဟုတ်

၂) ကျစွာမင်းလက်ထက် (အေဒီ ၁၂၃၄-၅၀)တွင် ရေးသားသည်ဟုဖြစ်သည်။

သဒ္ဓနီတိကျမ်းတွင် ဖော်ပြပါရှိသော အကြောင်းအရာ များအရမူ ဒုတိယအဆို ကျစွာမင်းလက်ထက် ရေးသားသည် ဟူသောအချက်ကို ထောက်ခံကြောင်း တွေ့ရသည်။

အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် သဒ္ဓနီတိကျမ်းကို ရေးသားစဉ် ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာဋီကာနှင့် သီဟိုဠ်မြန်မာကျမ်းစာပေါင်း ၁၅၀-ကျော်ကို မှီငြမ်းပြုခဲ့သည်။ ယင်းကျမ်းများအနက် အဘိ ဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊ နာမရူပပရစ္ဆေဒနှင့် ပရမတ္ထဝိနိစ္ဆယကျမ်းတို့ ပါဝင်နေသည်။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းကိုဖော်ပြရာ၌ အရှင် အနုရုဒ္ဓါ၏အမည်ကိုပါ ထုတ်ဖော်ခဲ့သည်။^၅

အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ ပေါ်ထွန်းရာကာလကို အတိအကျ မဆိုနိုင်သော်လည်း သာသနာနှစ် ၁၇၀၇-ခုနှစ်မှ ၁၇၄၀-ထိ (အေဒီ ၁၁၆၄-၁၁၉၇) သီဟိုဠ်ကျွန်း ပုလတ္တိုမြို့၌ မင်းပြု သော ပရတ္တမဗဟုမင်းကြီးလက်ထက် ထိုမင်း၏ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်၍ ထိုမင်း၏တောင်းပန်မှုကြောင့် သာရတ္ထ ဒီပနီဋီကာစသည်ကိုပြုစုသော အရှင်သာရိပုတ္တရာထက် ရှေး ကျသည်ဟုကားဆိုနိုင်သည်။ အကြောင်းမူအရှင်သာရိပုတ္တရာ သည် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း၏ သီဟိုဠ်ဘာသာနိဿယ ကျမ်းတစ်စောင် ရေးသားခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့သော် နှစ်ပေါင်းမည်မျှ ရှေးကျသည်ဟုကား အတိအကျမဆိုနိုင်ချေ။

အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည် အေဒီ ၁၁ ရာစုထက် စော၍ပေါ် ထွန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်နိုင်ဟု ပါဠိစာပေသမိုင်း ပညာရှင် တို့ ယူဆကြသည်။^၆ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓနီတိကျမ်းကို အစောဆုံး အားဖြင့် အေဒီ ၁၂-ရာစုတွင် ရေးသားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

သဒ္ဓနီတိစာကိုယ်၌ **ဂိနိသဒ္ဓါအဖွင့်**တွင် ပါဠိတော်၌ ဂိနိသဒ္ဓါရှိကြောင်း သက်သေပြပြီး ‘ကေစိဝါဒ’ တစ်ရပ်ကို ထုတ်ပြုလျက် ယင်း ကေစိဝါဒကို ပယ်ထားသည် -

‘ကေစိ ပနေတ္ထ သန္ဓိဝသေန အကာရလောပံ သညော ဂါဒိဿ စ ဂကာရဿ လောပံ ဝဒန္တိ တမ္ပိ န ယုဇ္ဇတိ’။ ယင်းအပယ်ခံ ကေစိဝါဒကို မောဂ္ဂလ္လာန်ပါဠိသဒ္ဓါကျမ်း ‘သံ ယောဂါဒိလောပေါ’သုတ်၌ ‘သံယောဂဿ ယော အာဒိဘူ တောဝယဝေါ တဿ ဝါ ကွစိ လောပေါ ဟောတိ။ ပုပ္ဖံ-သာ ဇာယတေ-ဂိနိ’ ဟုတွေ့ရသည်။ မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဓါကျမ်းမှာ သာသနာနှစ် ၁၇၄၉ (အေဒီ ၁၁၆၅) နောက်ပိုင်းတွင် ရေး သားသောကျမ်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါနီတိကျမ်းသည် အေဒီ ၁၁၆၅-ထက် ရှေးကျသောကျမ်းလည်း မဖြစ်နိုင်ပေ။

တစ်ဖန် သဒ္ဓနီတိဓာတုမာလာကျမ်း၌ **ဗုဓ** ဓာတ်ကို ဖွင့် ရာ၌ ‘ကေစိ ပန ကမ္မေနပိ ဗုဒ္ဓသဒ္ဓဿ သိဒ္ဓိ ဣန္ဒြာ ဧဝံ

^၂ ဝေဟာရ၊ စာ-၇၄
^၃ ပိဋကတ်၊ စာ-၃၈၃
^၄ မဟာဒွါရနိကာယသာသနဝံသဒီပနီ၊ စာ - ၃၄၅-၃၄၈။

^၅ ဓာတု၊ စာ-၃၆။
^၆ Pali Literature of Ceylon, p. 163)
^၇ နိတိပဒ၊ ၃၄၄။

နိဗ္ဗာန် ကရောနိ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါတိ အဓိဂတဂုဏဝိသေသေဟိ ဒိဏာသဝေဟိ ဗုဒ္ဓိတဗ္ဗောတိ ဗုဒ္ဓေါ”တိ” ဟုဖော်ပြသည်။ ယင်း၌ အပယ်ခံ စကားရပ်ကို သံပျင်ဋီကာ၌^၉ ၌ တွေ့ရသည်။

ထို့ပြင် ဓရဓာတ်ကို ဖွင့်ပြရာ၌ ‘ကေစိ ပန ဓမ္မသဒ္ဓဿ ပဝတ္တိဝိသယာနံ ဒသဓာဝ ပရိစ္ဆေဒံ ဝဒန္တိ -

ဥေယျမဂ္ဂေ စ နိဗ္ဗာနေ၊ သဘာဝေ အထ ဇာတိယံ။

မာနေ ဝိသယပုညေသု၊ ဘာဝေ ပါဝစနေပိ စ။

ဣမေသု ဒသသ္မတ္ထေသု၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါ ပဝတ္တတိ”^{၁၀} ။

ဖော်ပြပါဂါထာကို သံပျင်ဋီကာ၌^{၁၁} တွေ့ရသည်။ ယင်း သံပျင်ဋီကာကို ပုဂံနရပတိစည်သူမင်းလက်ထက် သံပျင် အမတ်ပြုစုသည်ဟု သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း^{၁၂}နှင့် ပိဋကတ် သမိုင်း^{၁၃} တို့၌ ပြဆိုကြသည်။ သံပျင်ဋီကာ၌မူ နိဂုံးပင်မပါ ရှိပေ။ ယင်း ဖော်ပြချက်မှန်လျှင် နရပတိစည်သူမင်း အေဒီ ၁၁၇၅-၁၂၁၂ (မြန်မာ ၅၃၆-၅၇၃)လက်ထက်တွင် ရေးသော သံပျင်ဋီကာထက် နောက်ကျသော သဒ္ဓနီတိကျမ်းသည် နရပတိစည်သူမင်းလက်ထက်နောက်ပိုင်း၌ဖြစ်စေ၊ ထိုမင်းနောက် စိုးစံသော မင်းတစ်ဦးဦးလက်ထက်၌ဖြစ်စေ ရေးသားသည်ဟု ခန့်မှန်းနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

သဒ္ဓနီတိကျမ်း၌ဖော်ပြသော ကျမ်းစာများကို ခုနစ် သက္ကရာဇ် စဉ်ကြည့်သောအခါ ၁) အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ ခန့်မှန်း အေဒီ ၁၁-ရာစု နောက်ပိုင်း ၂) မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဓါကျမ်း အေဒီ ၁၁၆၅ နောက်ပိုင်း ၃) သံပျင်ဋီကာ အေဒီ ၁၁၇၅-၁၂၁၂ အတွင်း ဟုဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပါကျမ်းစာ သုံးခုအနက် သံပျင်ဋီကာခေတ်နှင့် အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတနှင့် အရှင်အဂ္ဂဝံသတို့ဆရာ ပျံလွန်သည့်နှစ် အေဒီ ၁၁၇၄ တို့မှာ အလွန်းနီးစပ်မှုရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ အကယ်၍ သဒ္ဓနီတိပေါ်ရာခေတ် အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတပျံလွန်ပြီး နောက်ထပ်နှစ် ၅၀-အတွင်း (အေဒီ ၁၁၈၈-၁၂၃၈) အတွင်း ရေးသားသည်ဟု ယူဆလျှင် အေဒီ ၁၁၇၅-၁၂၁၂ တွင် မင်းတိုင်ပင်အမတ်ကြီးဖြစ်နေသူ သံပျင်ဋီကာကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် မရှေးမနှောင်း ဖြစ်၍ လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် နရပတိစည်သူမင်း(အေဒီ ၁၁၇၅-၁၂၁၂) နောက်ပိုင်း ၁၃-ရာစု၏ ပထမ နှစ်ဝက်အတွင်း ရေးသားခဲ့သည်ဟုလည်း ယူဆနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

ပုဂံအရှင်ဥက္ကရာဇိဝံသည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာ ၁၇၁၄ (အေဒီ ၁၁၇၁)တွင် ကြွတော်မူသည်။ ထိုအချိန်၌ အရှင်ဥက္ကရာဇိဝံသည် သံဃကံကိုအစိုးရသော မင်းဆရာကြီး

ဖြစ်နေပြီဟု ကလျဏီကျောက်စာ၌ အခိုင်အမာလာသည်။ သို့ရာတွင် ဤအချိန်၌ အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတနှင့် အရှင်အဂ္ဂဝံသ တို့ဆရာ အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတမှာ သက်တော် ၃၅-နှစ်သာ ရှိသေးသည်။ အကြောင်းမူ အေဒီ ၁၁၇၄ ပျံလွန်တော်မူချိန် ၌ အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတ သက်တော် ၃၇-နှစ်သာရှိသေး ကြောင်း ကျောက်စာ၌ ဖော်ပြထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် သဒ္ဓနီတိကျမ်းကို အရှင်ဥက္ကရာဇိဝံတို့ သီဟိုဠ်သို့ မကူးမီကတည်းက ရေးသားသည်ဟူသော ဖော်ပြချက်နှင့်၊ အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတ၊ အရှင်အဂ္ဂဝံသ၊ အရှင်ဥက္ကရာဇိဝံဟူသော ဆရာစဉ်ကိုဖော်ပြသည့်သာသနာ လင်္ကာရ၊ သာသနဝံသစကားရပ်တို့မှာ ဆင်ခြင်ဖွယ်ဖြစ်သည်။

အရှင်အဂ္ဂဝံပြုစုသော သဒ္ဓနီတိကျမ်းသည် ပုဂံခေတ် ကတည်းက ကျော်စောခဲ့သော ကျမ်းဖြစ်သည်။ အခါတစ်ပါး ၌ ပုဂံသားရဟန်းတော်များ သဒ္ဓါကျမ်းတတ်ကျွမ်းလှသည်ဟု ကျော်ကြားသဖြင့် သီဟိုဠ်သား သဒ္ဓါကျမ်းတတ် ရဟန်းတော် အချို့ ပြိုင်ဆိုင်ရန် ပုဂံသို့လာကြသည်။ ထိုအခါ ပုဂံသား ရဟန်းတို့က သဒ္ဓနီတိကျမ်းကို ထုတ်ပြကြသည်။ ထိုကျမ်းကို ကြည့်ရှုကြလျက် ‘သဒ္ဓါအရာ၌ ဤကျမ်းကဲ့သို့ သီဟိုဠ်မှာ လည်းမရှိ။ သည်ကျမ်း၌ လာသည့်အတိုင်း အကုန်ပင် ငါတို့ လည်းမတတ်နိုင်’ဟုဆိုပြီး သီဟိုဠ် ရဟန်းတို့ ပြန်သွားကြ ကြောင်း ယနေ့တိုင် အစဉ်အလာဆိုစမှတ်ပြုကြသည်။

ဘုရားဆုပန်ပုဂ္ဂိုလ်

အရှင်အဂ္ဂဝံသသည် သဒ္ဓနီတိကျမ်းကို ပြုစုပြီးနောက် အောက်ပါအတိုင်း ဆုတောင်း အထူးပြုခဲ့သည်-

‘အဟံ တု ပရမံ ဗောဓိံ၊ ပါပုဏေယျ မနာဂတေ။

တံ ပတ္တာ သကလေ သတ္ထေ၊ မောစေယျံ ဘဝဗန္ဓနာ”^{၁၄} ။

‘ကျွန်ုပ်သည် အနာဂတ်တွင် မြင့်မြတ်သော ဗုဒ္ဓဘုရား အဖြစ်သို့ရောက်ပြီး၊ အလုံးစုံသော သတ္တဝါတို့ကို ဘဝအနှောင်မှ လွတ်စေနိုင်သည့်ကိုယ်ဖြစ်ရပါလို၏’ ဟူ၍ဖြစ်သည်။ အရှင်အဂ္ဂဝံသကား ဘုရားဆုပန် ပုဂ္ဂိုလ်ထူးကြီးဖြစ်သည်။

Ashin Kelasa
1651 E Manhattan Dr
Tempe, AZ 85282 USA

^၉ နီတိ၊ ဓာတု၊ ၂၂၇။
^{၁၀} သံပျင်ဋီကာ၊ စာ-၂။
^{၁၁} နီတိ၊ ဓာတု၊ ၃၃၉။
^{၁၂} သံပျင်ဋီကာ၊ စာ - ၄၅။
^{၁၃} သာသနာလင်္ကာရ၊ စာ-၁၂၀။
^{၁၄} ပိဋကတ်သမိုင်း၊ စာပိုဒ် - ၃၇၅။

^{၁၅} နီတိ၊ သုတ္တ၊ စာ-၄၃၂